

การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาศักยภาพครูด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
The Curriculum Development of Teachers' Competency on Child
Centered Learning Under Nakhon Rachasima Primary Educational Service
Area Office 5

ดร. พินโย พรหมเมือง* ดร. มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์** ดร. กษิต นวเสรี***ยุทธวีระ ศรีกันหานนท์****
กิตติพัฒน์ ทาวงศ์ษา*****

Dr.Pinayo Prommuang* Dr. Manoonpong Chaipun** Dr.Kasidit Nawaseree***
Yutthaveelra Srikanhanon****Kittiphat Thawongsa*****

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*, **

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์***, ****

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Vongchavalitkul University*, **

Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College***, ****

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus*****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเข้าใจต่อการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาศักยภาพครูด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนสูงเนิน จำนวน 30 คน และนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในเขตจังหวัดนครราชสีมา รวม 60 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ครูและนักศึกษามีความเข้าใจต่อการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกัน แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตร ควรให้ความสำคัญกับด้านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลา ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง และด้านสร้างความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ เพราะเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพครูด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การสอน, ผู้เรียนเป็นสำคัญ, นักศึกษาครู

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of understanding of teaching based on learner centered learning, and 2) to compare the understanding of teaching based on learner centered learning. The samples were 60 samples in total that were determined from Krecie and Morgan table consisted of 30 high school teachers and 30 Master Degree students in Curriculum and Instruction at Wongchawalitkul University in Nakhon Ratchasima. To access to the sample was used simple randomized technique. The instrument used in this research was the questionnaire with reliability value at 0.981. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test. Research findings were revealed that respondents have overall an understanding of teaching based on learner centered learning at the highest level especially in the field of learning with sharing and getting feedbacks to develop and improve learning management and learning with emphasizing on competency. The comparison results showed that teachers and student teachers have an understanding of teaching based on learner centered learning with no significant difference. The guideline for curriculum development should emphasize on everywhere every time learning, real time learning, self-learning enhancement because there are mean scores lower than another aspect. These should be developed teachers to understand clearly for the benefits of teacher competency development on students centered learning.

Keywords: Instruction, Student Centered Learning, Student Teacher

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแล และพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวาระหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล” (ราชกิจจานุเบกษา, 134/40 ก/1-90) จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญของไทยต้องการพัฒนาการศึกษาของประเทศตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ โดยรัฐทำหน้าที่ในการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม คุณภาพการศึกษาของไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะผลการสอบวัดความสามารถของผู้เรียนโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ในภาพรวมของประเทศ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถทางวิชาการอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ และจากรายงานการจัดอันดับขีดความสามารถการ

แข่งขันโลก ในเวที World Economic Forum (WEF) ด้านคุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการนำมาใช้ในการวัดความสามารถในการแข่งขัน พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 8 ในกลุ่มประเทศอาเซียน และอยู่ในระดับที่ 78 จาก 144 ประเทศทั่วโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) นั่นก็หมายความว่าประเทศไทยจึงต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเร่งด่วน

หากกล่าวถึง คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนพิจารณาได้หลายแนวทาง แต่สิ่งที่หน่วยงานทางการศึกษานำมาพิจารณาถึงผลสำเร็จในการจัดการศึกษาก็ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นผลรวมของการเรียนรู้ที่นักเรียนได้สะสมไว้ในแต่ละระดับการศึกษาเป็นสำคัญ หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนหรือปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอันดับแรก โดยครูอาจารย์ในทุกสถานศึกษาจะต้องเลิกการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสาระสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ พร้อมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มินิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้จึงควรเริ่มที่สถานศึกษาทุกแห่ง ดำเนินการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (หวน พินธุพันธ์. 2555) ฉะนั้น การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นวาระแห่งชาติในการปฏิรูปจัดการเรียนรู้ ที่ตั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ทั้งในระดับโรงเรียน และมหาวิทยาลัย คือ การเปลี่ยนบทบาทครูผู้สอนมาเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการที่จะให้หลักการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องเริ่มที่ตัวครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ครูที่ออกแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจะมีผลดีต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า กล่าวคือ ครูมีคุณภาพย่อมเป็นเครื่องรับประกันได้ถึงแนวโน้มในการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ในการปลูกฝังทั้งวิชาความรู้และความประพฤติแก่เด็กและเยาวชน (ปวีณา มีชูสม, 2560 อ้างถึงใน พินโย พรหมเมือง และคณะ, 2562)

จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้งในอดีตและปัจจุบัน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังเป็นปัญหา ดังเช่น ในอดีตสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้สรุปสาเหตุที่ผู้เรียนยังไม่ได้มีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

1. หลายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์และแนวปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวย
3. ครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนมาก เช่น งานแนะแนวงานพัสดุ
4. ผู้บริหารส่วนใหญ่ ยังไม่ให้ความสำคัญกับงานปฏิรูปการเรียนการสอนของครูเท่าที่ควร
5. ขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง
6. การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีลักษณะต่างคนต่างทำ

ในปัจจุบันเช่น งานวิจัยของณัชชา ศรีเศรษฐา, จำเนียร พลหาญ และ สมชาย วงศ์เกษม (2554) สรุปผลการวิจัยว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนรู้ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของกชนันท์

ศรีสุข, เปรมจิตร บุญสาย, และอรสา โกศลนันทกุล (2554) สรุปผลการวิจัยว่า ปัญหาการจัดเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

แนวทางในการแก้ปัญหา คือ ควรที่จะศึกษาความเข้าใจของครูเกี่ยวกับมโนทัศน์และแนวปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากนั้นจึงพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาครูเสริมความรู้และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียนสูงเนิน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ในระดับมัธยมศึกษา และนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนที่ยึดผู้เรียน จากนั้น นำผลการสำรวจเสนอแนะสำหรับเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของครูด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรสำหรับการพัฒนาศักยภาพครูด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้้นำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ กระทรวงศึกษาธิการ (2561) และ Krista Kaput (2018) 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา 2) ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ 3) ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง 4) ด้านสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ และ 5) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ มาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามการวิจัย
2. ร่างแบบสอบถามจากกรอบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แบบสอบถาม จำนวน 31 ข้อ จากนั้น นำแบบสอบถามให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อคำถาม จำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความเหมาะสม
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

ผลการประเมิน พบว่า ในภาพรวมแบบสอบถามมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้จากนั้นจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 60 ชุด

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษา สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน รหัส 2560 และ 2561 จำนวน 30 คน ซึ่งนักศึกษาทั้งหมดนี้ เป็นครูอัตราจ้างในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ผ่านการฝึกสอนในสถานศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ฉะนั้น จึงสามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการครอนบาค (Cronbach Method) ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) (Cronbach, 1951 อ้างถึงใน ประสพชัย พสุนนท์, 2557) ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.981

4. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล ประชากร คือ กำหนดจากนักศึกษา ระดับปริญญาโท สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล รหัส 2562 จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จากการเปิดตารางของ เครซี่และมอร์แกน (Chuan&Penyelidikan, 2006) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลเต็มตามจำนวน 30 คน ส่วนครูที่เป็นกลุ่มเปรียบเทียบนั้น คือ ครูโรงเรียนสูงเนินพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ประจำอำเภอสูงเนิน จังหวัดราชสีห์มา คณะผู้วิจัยได้กำหนดตามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา คือ 30 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 60 คน ทั้งนี้เพราะว่า เพื่อให้สามารถทดสอบด้วยสถิติ t-test มีประสิทธิภาพได้ดีและป้องกันการผิดพลาด Type I error จากการใช้สถิติในการทดสอบ (Stephanie, 2015) โดยในการเก็บข้อมูลกับครูนั้น คณะผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน เป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล ในวันที่ครูประชุมประจำเดือน ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย

5. นำผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ บทนำ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.34 เป็นชาย ร้อยละ 40.66 เป็นครู ร้อยละ 50 และ เป็นนักศึกษาครู ร้อยละ 50

2. การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ และ ด้านสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา	4.27	.44	มากที่สุด
2. ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ	4.45	.58	มากที่สุด
3. ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง	4.11	.50	มากที่สุด
4. ด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้	4.35	.53	มากที่สุด
5. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้	4.53	1.16	มากที่สุด
รวม	4.27	.44	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญของครูและนักศึกษาด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ครูและนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความเข้าใจของครูและนักศึกษาด้านการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวแปร	จำนวน	$\bar{X}$	SD	t	p
1. ด้านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุก เวลา	ครู 30 นักศึกษาครู 30	4.24 4.29	.46 .43	-0.578	.565
2. ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ	ครู 30 นักศึกษาครู 30	4.53 4.40	.56 .58	1.061	.292
3. ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง	ครู 30 นักศึกษาครู 30	4.11 4.11	.56 .46	.014	.989
4. ด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้	ครู 30 นักศึกษาครู 30	4.43 4.30	.46 .58	1.248	.215
5. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและ ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้	ครู 30 นักศึกษาครู 30	4.41 4.62	.39 1.47	-0.851	.397
รวม	ครู 30 นักศึกษาครู 30	4.29 4.32	.35 .49	-0.342	.733

จากตาราง 2 พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้าน ครูและนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกัน

4.3 แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะในด้านองค์ประกอบของเนื้อหา คือ ด้านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง ด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ เพราะเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ฉะนั้น ควรที่จะพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นเนื้อหาดังกล่าว โดยขอแนะนำรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ตามองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ บทนำ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล แนะนำเป็นตาราง ดังนี้

รายการ	รายละเอียด
บทนำ	บรรยายชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ผู้เรียนในสังคมปัจจุบันจะต้องปรับตัวและใส่ใจในการเรียนรู้ มีความรักในการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ รวมถึงการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องคิดวางแผน และลงมือทำด้วยตนเอง ในสถานการณ์จำลองที่เสมือนจริง โดยครูจะต้องสร้างโจทย์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน
จุดมุ่งหมาย	1. สร้างสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามวัน เวลา ที่กำหนดไว้ 2. ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่จำลองสถานการณ์จริงสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน 3. ออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีใจใฝ่เรียนรู้ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรียนรู้
วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	บทบาทผู้อบรม ออกแบบกิจกรรม บรรยายให้ความรู้ เน้นการปฏิบัติของผู้เข้าฝึกอบรมตามกิจกรรมที่ออกแบบไว้ การให้คำแนะนำ บทบาทผู้เข้าอบรม ทำกิจกรรมเดี่ยว และกลุ่ม ตามที่ผู้อบรมกำหนด สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และนำเสนอผลงานของตนเอง
วิธีวัดประเมินผล	1. แบบประเมินผลงานการผลิตสื่อออนไลน์ 2. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่จำลอง

 สถานการณ์จริงสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

3. แบบสอบถามความใฝ่เรียนรู้ ความรู้เป็นเจ้าของในการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลของการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ปรากฏผล ดังนี้ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ และ ด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ และการปรับปรุงการเรียนรู้ โดยกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสในการนำความรู้ที่ตนเองกำลังศึกษามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในห้องเรียน ผู้เรียนจึงเป็นผู้ที่สร้างความรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผู้เรียนจึงรู้สึกภาคภูมิใจในการเรียนรู้ที่เป็นเจ้าของในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นอกจากนี้แล้ว ในการเรียนรู้แต่ละครั้งนั้น ผู้สอนให้ความสำคัญกับสมรรถนะที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละบทเรียนด้วย โดยใช้วิธีการวัดประเมินผลที่มีความหลากหลาย พร้อมทั้งทำให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียนด้วยในแต่ละครั้ง จะทำให้ผู้เรียนนำข้อมูลย้อนกลับนั้นไปพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ ครูยังนำผลการประเมินไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้เสริมสมรรถนะด้านที่เห็นว่า ผู้เรียนยังมีสมรรถนะในด้านนั้นที่อ่อนกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกิตติยานนท์ วรณวงศ์ และคณะ (2562) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้” จากข้อค้นพบจากการวิจัย 3 ด้านที่กล่าวมาข้างต้น คือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ และ ด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉลาด จันทรมสมบัติ (2552) ที่ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ 1) ความตระหนักรู้สึก นึกคิดเจตคติที่ดี มีความรับผิดชอบต่อรายวิชาที่เรียนทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม 2) ประเมิน สรุปการดำเนินงาน ในผลลัพธ์จากรูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อผู้เรียนจริงทั้งภาคความรู้ ความรู้สึก และทักษะการปฏิบัติงานภาคสนาม 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และเครือข่ายการเรียนรู้เกิดชุดความรู้ที่ผ่านการปฏิบัติ นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ ดังเช่นงานวิจัยของ สุพรรณาศรประเสริฐ และฤติรัตน์ชัชณะโชติ (2562) ได้ใช้วิธีการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้นและสูงกว่ากลุ่มทดลอง

จากการเปรียบเทียบความเข้าใจการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ครูและนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า นักศึกษาคู สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน ร้อยละ 90 เป็นครูอัตราจ้างที่ทำงานเป็นครูในสถานศึกษา ฉะนั้น จึงมีความเข้าใจการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างจากครูที่ทำงานในสถานศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับกับงานวิจัยของเพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธ์และคณะ (2556) ที่เปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า ครูและนักศึกษาครุมีความคิดเห็นต่อการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญเหมือนกัน อันเป็นผลที่ดีต่อการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน เพราะการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นงานวิจัยของพัชรวดี ทองเนื่อง (2553) ที่วิจัยพบว่าการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถทักษะของผู้เรียนด้าน สังคม พัฒนาตนเอง และการยอมรับความเท่าเทียมกัน โดยรูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาทักษะผู้เรียน คือ การอภิปรายกลุ่ม ผังความคิด กรณีสึกษา และการเรียนแบบร่วมมือ สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ในระดับ ที่สุด ส่วนการสอนแบบบรรยายสามารถพัฒนาผู้เรียนในระดับปานกลางในด้านการพัฒนาตนเอง

จากผลการวิจัย สรุปได้ว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ที่ เน้นสมรรถนะ และด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ และเมื่อเปรียบเทียบกับ การ สอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญระหว่างครูและนักศึกษาครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า บทนำ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผล ประเมินผล ควรเน้นเนื้อหาด้านการจัดการเรียนรู้เรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง ด้านสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะว่า ในสถานการณ์ปัจจุบันได้เกิดการระบาดของ โรค COVID-19 สถานศึกษาจึงต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการสอนออนไลน์ ใน ขณะเดียวกันสื่อออนไลน์ก็จำเป็นเช่นเดียวกัน เพราะผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และเรียนรู้ ได้ทุกที่ โดยการเรียนรู้นั้น ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่มีความหมาย นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้ได้ฝึกฝนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังความใส่ใจเรียนรู้ ด้วยการ วางแผน ออกแบบ นำเสนอ ผลการเรียนรู้ตามอัตลักษณ์ ความถนัดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ได้กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอนภายใต้ สถานการณ์แพร่ระบาดของโรค COVID-19 เป็น 3 รูปแบบ คือ การเรียนที่โรงเรียน (ON-SITE) การเรียน ผ่านทีวี (ON-AIR) และ การเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชัน (Online) สอดคล้องกับการวิจัยของ กิริกิติ์ ทองปรีชา (2563) ที่ศึกษาการบริการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต พบว่า ใช้ การจัดการเรียนการสอนผ่านทีวี และอินเทอร์เน็ต ซึ่งนักเรียนร้อยละ 97 ใช้มือถือสมาร์ทโฟนเป็นสื่อใน การเรียนรู้ รองลงมา คือ คอมพิวเตอร์พกพา ร้อยละ 47 และคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ร้อยละ 39 วิทยา วาโย อภิรติ เจริญกุล ฉัตรสุดา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563) ได้เสนอแนวการจัดการเรียนแบบ ออนไลน์ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศการวัดและการ ประเมินผล โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธี ที่สามารถให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกันได้ เหมาะสมกับลักษณะวิชา และบริบทของผู้เรียน จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนแบบ ออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งรูปแบบการสอน ออนไลน์มี 3 รูปแบบ คือ Massive Open Online Courses: MOOC, Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment (Moodle) และวิธีการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านโปรแกรมการ ประชุมออนไลน์ได้เช่น โปรแกรม Zoom โปรแกรม Google Meeting Hangout เป็นต้น อย่างไรก็ตาม

จากการสำรวจความพร้อมของการการเรียนรู้ออนไลน์ สถานศึกษายังมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่นงานวิจัยของสฤพร เขวนชัย และมรรตน์ สารเถื่อนแก้ว (2563)

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาครูควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาด้านการจัดการเรียนรู้เรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา ด้านการเรียนรู้เสมือนจริง ด้านสร้างความรู้สึกรู้ความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูผู้สอนควรกำหนดประเด็นในการทำงานกลุ่มให้ชัดเจน มีสื่ออุปกรณ์ที่เตรียมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งให้ใช้การสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ต ควรกำหนดระยะเวลาในการทำงานกลุ่มให้ชัดเจน พร้อมกับชี้ให้เห็นเป้าหมายของการเรียน การทำงานกลุ่ม และผลลัพธ์จากการทำงานกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนมุ่งมั่นในการทำงานกลุ่มที่ทุกคนมีส่วนร่วม ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะพัฒนาผู้เรียน กล่าวคือ ออกแบบการเรียนรู้โดยคำนึงสมรรถนะที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนบทเรียนแต่ละครั้ง การวัดผลประเมินผลในบทเรียนแต่ละครั้ง ควรแจ้งผลการประเมินว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านใดบ้าง และด้านใดที่ควรที่จะพัฒนานตนเองให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมกิจกรรมพัฒนาผู้สอนโดยการบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ”

เอกสารอ้างอิง

- กชนันท์ ศรีสุข, เปรมจิตร์ บุญสาย, และอรสา โกศลนันทกุล. (2554). การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดของครูอนุบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 5(1), 59-70.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). ไทยรัฐท้ายอาเชียน. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=34102&Key=hotnews>
- กิตติยานนท์ วรรณวงศ์, ประยูร แสงใส, และสาคร มหาหิงค์. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบโมเดลชิปขาของนักศึกษา สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. 16(1), 179-194.
- กิริกิตี ทองปรีชา. (2563). การบริหารจัดการการเรียนการสอน ภายใต้สถานการณ์ COVID - 19 ระดับมัธยมศึกษาพื้นที่โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1597914679_6114832031.pdf
- ณัชชา ศรีเศรษฐา, จำเนียร พลหาญ และสมชาย วงศ์เกษม. (2554). การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2563, จาก http://www.human.lpru.ac.th/husocweb/document_download/man_hum_56_1.pdf
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปนัดดา อามาตร, ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ, และเผ่าพงษ์พัฒน์ บุญกะนันท์. (2560). **ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2**. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2560, หน้า 1061-1072.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ. **วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 27(1), 145-163.
- พรรษา ศรประเสริฐ และฤติรัตน์ ชุชนะโชติ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้ และแนวคิดการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 47 (1), 429-449.
- พัชรวดี ทองเนือง. (2553). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อความรู้และการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาพยาธิสรีรวิทยาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. **Princess of Nadadhiwas University Journal**. 2(1), 73-89.
- พินโย พรหมเมือง, จิตติยา เรือนนระการ, และวิชิต ทองประเสริฐ. (2562). คุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิตศึกษาศาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. **ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์**. 6(2), 11-20.
- เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันท์, ทิพพาพรรณ เดียวประเสริฐ, และวิสาลินี นุกันยา. (2556). สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**. 12(2), 29-38.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. 134/40 ก/1-90.
- วิทยา วาโย อภริตี เจริญนุกูล ฉัตรสุตา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 9**. 14 (34), 285-298.
- สถิพร เขาวนชัย และมรรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว. (2563). ความพร้อมในการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตภาคเหนือตอนล่าง. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 6 (6), 93-105.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- หวน พินธุพันธ์. (2555). **การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: ปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญยิ่ง**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2555 จาก https://www.moe.go.th/moe/upload/news_research/htmlfiles/13188-7587.html
- Chuan, C. L., & Penyelidikan, J. (2006). Sample size estimation using Krejcie and Morgan and Cohen statistical power analysis: A comparison. **Jurnal Penyelidikan IPBL**, 7(1), 78-86.

Kaput, K. (2018). **Evidence for Student-Centered Learning**. Retrieved 2 August 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED581111.pdf>

Stephanie. (2015). **Unequal Sample Sizes**. Retrieved 23 September 2020, from <https://www.statisticshowto.com/unequal-sample-sizes/>